

FIRA'05

DEL 18 AL 28 DE NOVENBRE

SANTA CATERINA

EXCM. AJUNTAMENT DE MONDUR
REGIONS DE JOVENUT, CULTURA I FESTES

CONCURS LITERARI LA FIRA 2005

Edita:
Gabinet Municipal de Normalització Lingüística
Ajuntament de Monòver

Dibuix de la portada:
Nicolàs Vidal Poveda

Disseny i maquetació:
Ernest Sabater Alfonso
Emília Martínez Alfonso

Imprès per Vda. de Manuel Vidal, SL
Ronda Constitució, 23
03640 Monòver

Aquest recull del contes ens narren fets d'amor, de misteri i màgia, de guerres, però sobretot de la història del nostre poble, de la nostra Comunitat Valenciana i de la seua configuració. A més ens mostren l'interès dels alumnes dels centres educatius de Monòver, així com també la recerca per conèixer la nostra història.

Esperem que en les properes edicions de la Fira de Santa Caterina puguem comptar, cada vegada, amb una major participació. Per la nostra part continuarem publicant aquests reculls d'escrius dels xiquets i jòvens de Monòver complint el nostre compromís de promocionar la llengua, la cultura i la història valencianes.

Us recomane que llegiu aquests textos, els quals són per a mi una satisfacció haver-los escollit i llegit, cosa que ara us deixe a les vostres mans.

Salvador Molina Sebastián

**UNA EXCURSIÓ INOBLIDABLE
CATERINA OCHOA PÉREZ
GUANYADORA DE 5è DE PRIMÀRIA**

Fa un grapat d'anys vivia un home anomenat l'Oncle Canyís que va ser, en aquells temps, una persona molt volguda i intel·ligent. Hui en dia, el seu descendent Canyisset, ronda pel poble amb la seua amiga Caterineta, una xiqueta molt espavilada. Bé, doncs començaré a contar-vos la història. Era un dia normal i corrent, un dissabte de vesprada avorrit i Canyisset estava al "Parc del Salitre" més sol que la una. De sobte escoltà una veu que deia:

- Canyisset! Canyisset!

I Canyisset respongué:

- Qui és? Qui em parla?- contestà sorprès.

- Sóc jo, la Caterineta- cridà la veu cada vegada més prop.

Aleshores Canyisset vegé que, efectivament, era Caterineta. La salutà i començaren a parlar:

- Canyisset, què vols que fem avui?- preguntà la Caterineta.

- No sé Caterineta, vols que anem a la fira?

- No. Perquè sempre és el mateix- respongué.

- Doncs, per què no hi anem a comprar llepolies?- va dir Canyisset, que era una mica golafre.

- No, ni pensar-ho.

- Doncs no sé com anem a divertir-nos.

- Ja ho tinc, anem-nos-en d'excursió!- proposà Caterineta.

- Bona idea!- digué Canyisset amb un somriure d'orella a orella.

I Canyisset i Caterineta se n'anaren. Primer de tot al castell, més conegut com "El Castell Trencat". Li posaren aquest nom els monovers perquè després de tants anys al pobre castell, sols li queda una paret. Quan arribaren al castell, Caterineta digué:

- Vinga fem-li algunes fotografies. Encara que sols té una paret, li trobe el seu encant.

- Doncs a mi m'agrada més així que tot ple de turistes per tots els llocs- comentà Canyisset.

Després se n'anaren a l'ermita de santa Bàrbera. La visitaren per dins i per fora. Es va fer tard i Caterineta digué:

- Canyisset, s'està fent fosc, és millor que tornem a casa.

- Espera un poc més, fins que tanquen l'ermita, per favor.

- D'acord, però sols un poc més.

Van passar 5 minuts, 10, 15 i altra vegada Caterineta va dir:

- Canyisset, anem-nos-en.

- D'acord, anem-hi.
De camí a sa casa Caterineta i Canyisset com era tan fosc, no sabien ni on es trobaven ells, ni els seus pares.

- Canyisset, ens hem perdut.
- No digues ximpleries.
Aleshores s'escoltaren uns passos pel camí que els van espantar, però de sobte una veu els tranquil·litzà:

- Qui és?- digué Caterineta.
- Sóc una veïna d'aquest carrer. I vosaltres?
- Som, ell Canyisset i jo Caterineta. Ens hem perdut.
- Tu eres Caterineta, la néta de Remediet?
- Sí, com ho sap?
- Perquè jo sóc una de les seues amigues, Dolorettes. Anàrem juntes a l'escola el poc que poguérem. I ara anem a fer camí juntes. Doncs vinga entreu i cridarem els pares.

- És que no sabem el número.
- Doncs cridarem a l'àvia, que jo sí el tinc.
La cridaren i li digueren que cridara els pares perquè vingueren a replegar-los. Mentre Dolorettes els contà unes anècdotes:

- Conta'ns alguna anècdota de quan eres jove- digué Caterineta.

- Sí!- exclamà Canyisset posant-se d'acord.
- Vinga, anem-hi doncs. Contaré la de quan férem el dinar Remediet i jo quan teníem 12 anys.

- Un dia quan teníem 12 anys, jo vaig anar a sa casa a ajudar-li a fer el dinar per als seus pares que estaven treballant, i així donar-los una sorpresa. No sabíem què fer, però a Remediet se li ocorregué que podíem fer olla monovera. Agafàrem i compràrem tot el necessari i ens eixí l'olla més bona que havíem cuinat mai.

- Tan xicotetes ja sabíeu cuinar?- preguntà Caterineta sorpresa.

- Ai, la vida d'abans no és com la de hui en dia, ara tot és més fàcil.

Aleshores tocaren a la porta, eren els pares. Eixiren i els abraçaren amb força, però els pares estaven malhumorats. Es despediren de Dolorettes i com era 25 de novembre, que és Santa Caterina, se n'anaren a la Plaça de la Sala a veure la foguera de Santa Caterina. Després els pares, tant de Canyisset com de Caterineta, els digueren que no ho tornaren a fer mai més. Encara que els castigaren, aquella nit pensaren: ha valgut la pena, perquè ens hem divertit i hem après coses noves.

I quan estaven dormint somiaven en tot el que els hi havia passat.

EL TESOR DE MONÖVER ADRIÁN ALFONSO ESTEVE GUANYADOR 6è DE PRIMÀRIA

Fa molts anys els moros habitaven Monöver. Era un poble xicotet amb molts bancals. En aquell temps hi havia construït l'església, el castell...

Els cristians s'aproximaven conquistant pobles, poble i més pobles. Però va arribar el dia, els cristians van arribar a Monöver, es va fer una lluita molt intensa, mirares on mirares tot hi eren morts, però els moros es van rendir perquè ja eren massa morts.

Al cap d'un temps, els cristians es van convertir en els amos de Monöver. Anava passant el temps, cada vegada les lleis eren més dures, fins que va arribar el dia. Els cristians van fer una reunió, no paraven de donar-li voltes a l'assumpte que era, en concret, què podien fer amb els moros? Però ja van trobar la resposta, van pensar a expulsar els moros amb barques a un altre país perquè pogueren viure dins d'Espanya.

A poc a poc, els moros se n'anaven però els que vivien a Monöver es van assabentar que quan arribaves al port els furtaven tot l'or, diners i la resta de coses valuoses. Van fer una reunió i van decidir enterrar-ho en algun lloc. Ho van enterrar un dia de nit. Van posar tot el tresor dins de sacs.

Però on està el tresor? Hi ha un escrit que diga on està? Encara no s'hi ha trobat, però estic segur que algun dia s'hi trobarà.

LA COMUNITAT VALENCIANA
LOURDES MARTÍNEZ ÁLVAREZ
GUANYADORA 1r ESO

L'Edat Antiga:

Època Ibèrica

La Comunitat Valenciana ha sigut ocupada per diferents pobles ibèrics. Han tingut contacte amb altres cultures més avançades com la grega, la cartaginesa... i també han tingut influències indoeuropees.

Poc se sap dels ibers, tan sols que vivien en poblats aïllats, emmurallats i inaccessibles, que hi havia nombroses tribus, les més importants van ser: els ilercavons (nord), edetans (comarques centrals), contestants (sud) i s'ha deduït que eren gent guerrera. Les troballes més importants són: els vasos decorats d'Edeta (Llíria), el santuari de la Serreta (Alcoi), el guerrer de Moixent a la Bastida de les Alcuses (Moixent) i la Dama d'Eix al jaciment de l'Alcúdia (Eix).

Romanització

La Comunitat Valenciana va ser un dels primers territoris peninsulars conquerits pels romans. Aquests van quedar-se des del segle III a.C. fins a la meitat del segle V d.C. Van fundar ciutats com Valentia (València), Lucentum (Alacant) i Dianum (Dènia). Ens ha arribat poca cosa monumentalment dels romans: el teatre romà de Sagunt, l'arc de Cabanes, l'aqüeducte de Penya Cortada,... i algunes sepultures a Daimús i la Vila Joiosa.

L'edat Mitjana:

Època Musulmana

L'època musulmana no està molt estudiada. Els musulmans van dirigir tota l'organització social, econòmica i artística de la nostra Comunitat des del segle VII fins al segle XIII, i la seua entrada va començar pel sud, ja que Abd al-Aziz i Teodomir havien fet un pacte. No hi va haver cap invasió, simplement van instal·lar-se i no hi va haver problemes fins a l'arribada del Cid, que va fer que els musulmans pagaren molts impostos. Quan el Cid va morir, els musulmans van recuperar la denominació i el territori i van viure tranquils durant huit segles. Van introduir l'arròs, la taronja i la morera. Un dels elements que destaca és la sènia. Van construir fortaleses, mesquites, banys públics... De tot açò tan sols queden restes, ja que després van ser destruïts o transformats.

Naixement del regne de València

Al segle XIII Jaume I va conquerir a poc a poc la nostra Comunitat. Primer Castelló de la Plana, després l'Horta de València i per últim el regne musulmà de Dènia. El 9 d'octubre de 1238 Jaume I va entrar a València, per això és la festa en la nostra Comunitat. Aquest regne va tenir lleis pròpies que es trobaven en el llibre dels Furs i òrgans propis de govern: les Corts i la Generalitat. També tenien el Llibre del Repartiment on es donava una casa, un hort, etc. a cada família.

L'Edat Moderna:

Decadència del regne de valència

La revolta de les Germanies

El 1520 els artesans i burgesos van barallar-se amb la noblesa i l'aristocràcia. Açò va sorgir pels tres esdeveniments que hi havia en la nostra Comunitat: la crisi d'aliments, la pesta i les incursions dels pirates, així que els artesans i els burgesos van crear la Junta dels Tretze.

L'expulsió dels Moriscos

Els moriscos eren musulmans que vivien en la Comunitat Valenciana i que no s'havien transformat al cristianisme. El 1609 van ser expulsats, però la conseqüència era que hi havia menys població i junt a açò una decadència econòmica, perquè els moriscos treballaven en el camp. Fins a un segle i mig després no es va tornar a recuperar la població.

La Batalla d'Almansa

El 1700 el rei Carles II va morir sense descendència. Hi havia dos candidats: Felip d'Anjou i l'arxiduc Carles. El poble recolzava aquest darrer. Després de la batalla d'Almansa a l'any 1707 l'arxiduc va ser derrotat. Finalment Felip V va promulgar el Decret de Nova Planta on els valencians perdien els Furs i les seues institucions i van estar sotmesos a les lleis de Castella.

L'Edat Contemporània:

El començament de l'Edat Contemporània va estar marcat per dos esdeveniments: la Revolució Francesa i la Revolució Industrial.

Segle XIX: La Revolució Francesa

El final del segle XVIII i el començament del segle XIX van estar marcats per la Revolució Francesa. La situació econòmica a França era difícil. Els burgesos i camperols van reclamar al rei la falta d'igualtat. Aquests van lluitar amb les armes per eliminar privilegis i poder que tenien els reis i els nobles. Finalment va aprovar-se una constitució amb el lema: LLIBERTAT, IGUALTAT, FRATERNITAT, que reconeixia la igualtat de tot el món.

Aquesta Revolució va produir tres tipus de canvis: els econòmics, els socials i els polítics. Canvis econòmics: s'establia una llibertat econòmica que permetia a cada ciutadà fer la seua activitat i la gent tenia l'obligació de pagar els impostos. Canvis socials: s'intentava establir una societat on tots els ciutadans eren considerats iguals davant la llei. Canvis polítics: l'estat va reconèixer els drets bàsics del ciutadà, que eren igualtat davant la llei, llibertat de pensament, propietat privada i seguretat. Al llarg del segle XIX aquests canvis es van respectar per tot Europa.

La Revolució Industrial

Aquesta revolució es produeix a finals del segle XVIII a Anglaterra. La seua base és la mecanització d'algunes fases de la fabricació. Per poder obtenir màquines, primeres matèries, era necessària la inversió de capital, la qual cosa estava només a l'abast de la burgesia. El carbó va ser la font bàsica d'energia de la Revolució Industrial. En aquella època el carbó era barat però abundant.

Cal destacar alguns trets significatius com la invasió napoleònica, la proclamació del cantó valencià, els intents de recuperar la identitat nacional, el paper de València durant la II República i la Guerra Civil, les conseqüències de la Dictadura del General Franco i la recuperació de l'autonomia amb l'adveniment de la democràcia.

La Invasió Napoleònica

Les tropes de Napoleó van ocupar les terres valencianes. El 23 de maig de 1808 es va produir a València una revolta contra els francesos encapçalada per un artesà valencià, el Palleter. Entre els anys 1808 i 1814 les revoltes i batalles són contínues a la nostra comunitat. Durant aquest període alguns valencians van participar en l'elaboració de la Constitució de Cadis que va ser promulgada el 19 de març, dia de Sant Josep.

El Cantó valencià

L'11 de febrer de 1873 els diputats i senadors proclamaren la I República. Com a conseqüència es va produir un moviment federalista a tot Espanya que es concreta amb l'aparició de cantons independents a Castelló i València. Un any després va esdevenir un fracàs ja que un colp d'estat dissol la República. València cau en les mans del general Martínez Campos el 7 d'agost de 1874.

La Recerca de la Identitat

A finals del segle XIX es produeix un moviment cultural, la Renaixença, compartit per valencians, catalans i mallorquins (ja que tots parlen valencià), que intenta recuperar els trets d'identitat en la societat valenciana.

Segle XX

La II República i la Guerra Civil

La proclamació de la II República va suposar un retrocés en l'exportació, raó per la qual cal emprendre campanyes publicitàries a l'estranger. Durant la Guerra Civil el govern es trasllada a València.

La Dictadura de Franco

Durant aquest període (1939-1975) les decisions de Franco van tenir dues conseqüències en la nostra comunitat: es va produir un creixement econòmic i l'ús del valencià com a llengua habitual es perd així com moltes altres llibertats personals.

La Recuperació de l'Autonomia

Després de la mort de Franco (1975) va començar una nova etapa que culmina amb l'aprovació de l'Estatut d'Autonomia (1977). A partir d'aquesta data els valencians disposem de la Generalitat i les Corts Valencianes. En 1993 el parlament espanyol va modificar l'estatut per tal d'ampliar les competències del govern de la Comunitat Valenciana.

**7 ANYS DE FELICITAT
ANNA PÉREZ POVEDA
GUANYADORA 2n ESO**

València, una ciutat preciosa, moderna,... amb una gran quantitat d'habitants: jòvens, vells, acabats de nàixer... És València la meua ciutat, on sóc feliç, on vaig viure la meua primera història d'amor.

Tot va començar l'any 1998, un tal Jaume va arribar a la meua classe. Venia de les Illes Balears, de Mallorca. Era alt, fort, prim, guapo... Tenia els ulls de color marró, els llavis menuts i allargats, els cabells negres i molt curts... Aquell dia portava una samarreta de la famosa marca "NIKE", igual que les esportives roges i grises. També portava uns pantalons de mitja cama i una arracada platejada a l'orella dreta, però el que més em va cridar l'atenció va ser un anell daurat que formava una rata penada.

Va arribar l'hora de l'esplai. Estava sol, assegut en una pedra, així que va decidir saludar-lo:

- Hola Jaume. Em dic Carme i vaig a la mateixa classe que tu.
- Encantat de conèixer-te! em va contestar Jaume, il·lusionat, com si no haguera parlat amb ningú des de feia segles.

Vam estar mirant-nos l'un a l'altre durant una llarga estona fins que Jaume va reaccionar:

- Bé, com portes els estudis?
- Molt bé gràcies- li vaig dir alegre.
- T'agrada Jaume I?, és a dir, la seua història? em va preguntar.

- No és gens divertida, per tant, no m'agrada.
- Doncs a mi sí. Jaume I és el meu heroï! Va fer molt bé expulsant els musulmans del territori valencià. No el mereixien- va dir fent-se l'interessant.

- Què?
- Què vols que et diga? Van malgastar aquesta terra- va dir tot convençut.

- No digues això. Ells la van guanyar lluitant, com després la va guanyar Jaume- vaig raonar, amb cara de pomes agres.

Vam començar una llarga discussió fins que vaig concloure amb un "deixa-ho estar, no val la pena parlar amb tu". No ens vam despedir, però jo seguia recordant-lo, encara que el veia tots els dies a classe. Estava clar: m'havia enamorat de Jaume.

- Carme, ens vam barallar per una qüestió absurda. M'agradaria que em perdonares, ho sent molt. Et dic açò perquè des que ens vam barallar he estat pensant en tu tots els dies a totes les hores.

- Jaume, jo també ho sent molt, i també he estat pensant en tu tots els dies-, i va arribar el moment de dir-ho, -estem fets l'un per a l'altre-. Les cames em tremolaven com si foren gelatines, creia que el món s'acabava, m'enfonsava entre les pedres, fins que va dir:

- Carme, t'estime molt, però tinc parella.

Vaig quedar-me destrossada. Per primera vegada en la meua vida m'havien partit el cor. Va començar a caure'm la llàgrima per la galta, quan de sobte es va posar a riure:

- De què et rius? No fa gràcia que un xic em trenque el cor!- vaig xisclar.

- Que és broma dona. Je, je, je! Vinga, no plores. Je, je, je!- encara rient-se.

- Ja, ja, ja, ja! Aleshores què?

- Què de què?- em va dir.

- M'estimes de veritat?

- Ah! Clar! Carme eres la millor persona que he conegut en la meua vida. T'estime de veritat. Vols ser la meua núvia?- altra volta plorant, però aquesta vegada d'emoció.

- Clar que sí!- vaig dir emocionada. -Ara posa't la jaqueta que et convida a esmorzar.

Ací finalitza la meua història. Ja estem en l'any 2005 i encara som parella gràcies a Jaume I i a la seua història.

**EL MIRACLE DE TORNAR A EXISTIR
ADRIÀ ALBERT LOZANO
GUANYADOR 3r ESO**

Una vegada fa molt de temps a un poblet hi va passar un succés un poc difícil de contar. Al poblet hi havia un bruixot que feia màgia i encanteris a sa casa. Ell cobrava diners a la gent per fer-li conjurs i màgia i d'això anava vivint. Amb els diners que treia cada mes havia de pagar una certa quantitat al consell superior de màgia, per a poder seguir exercint-la. Però arribà un mes que no en va tenir prou, així que va fer una crida a la gent per a demanar-li'n. A la fi, una dona velleta solidària, amb molta compassió, li va donar la quantitat que necessitava. Aleshores ell li va dir que quan ella morira li donaria la possibilitat de tornar a viure perquè la reencarnaria en un animal, i si alguna persona del seu entorn la reconeguera, tornaria a existir en el món real. També li va dir que no li ho contara a ningú. La velleta no va fer molt de cas d'aquestes paraules, però va guardar i va recordar el tracte que havia fet amb el bruixot i després es va acomiadar d'ell i se'n va anar.

La velleta vivia amb sa filla i la seua néta. La filla treballava en una fàbrica de sabates cosint, així que la filla sempre es quedava amb la seua àvia. Aquestes dues jugaven a molts jocs que la velleta li ensenyava. També li ensenyava a cosir i a fer moltes receptes de cuina, passejaven i anaven al parc a jugar i a parlar. A ella li agradava molt cosir i també el xoriço de la seua terra. Però mesos després l'àvia va morir i la seua filla, però sobretot la néta, ploraven desconsoladament per la mort d'aquesta. Al dia següent la soterraren al cementiri i mare i filla van seguir fent la seua vida.

La filla de la velleta va haver de buscar una passejadora perquè es quedara amb sa filla mentre ella treballava, així que una dona li va dir que sí, i al dia següent començaria tenir cura de la menuda. A la nit del soterrament l'esperit de la velleta va eixir del seu cos i es va transformar en un bonic ocellet de color groc i amb un bec i unes plomes de color daurat. Aquest preciós ocellet va eixir per un petit forat de la caixa i va esgarrapar la paret fins a poder eixir fora. Aquella nit bufava un vent espantós i gelat, així que es va resguardar en un arbre.

Al dia següent l'ocell va volar fins on vivia la seua família, recordant que havia de reconèixer-la qualsevol persona abans de tres dies. En arribar, una finestra estava oberta i s'hi va ficar. La seua néta encara dormia i l'ocell va començar a piular fins que va despertar la xiqueta. En veure'l la xiqueta el va agafar i el va acaronar, però en veure que no s'espantava va decidir quedar-se'l i tenir-ne cura.

Van jugar a fer-se cosquerelles i a un joc de nines, però la xiqueta es va quedar bocabadada en observar que l'ocell va agafar un fil i una agulla que havia per allí i, a poc a poc, va començar a cosir. La xiqueta li va dir que era molt llest, tot açò mentre la passejadora netejava un poc la casa. Li va portar un tros de xoriço que, per cert, li agradava molt a la seua àvia. En posar-se'l davant va començar a menjar ràpidament i la xiqueta es va alegrar. Després li va fer un llogaret per a dormir en la casa de les nines.

Al dia següent van jugar i va fer moltes coses junts, però en gitar-se l'ocellet es va posar molt nerviós, en veure que ningú no el reconeixia, així que va posar totes les esperances en la seua néta.

Al tercer dia, que era l'últim, la xiqueta va cantar una cançó a l'ocellet, que li havia ensenyat l'àvia, i l'ocell la va taral·lejar amb la seua veueta, i la xiqueta va arribar a la conclusió que aqueix ocell feia coses semblants a la seua àvia, però no podia pensar que fóra ella. Així que sense més perjudicis començà a contar que feia coses semblants a la seua àvia que havia mort feia pocs dies i encara tenien una llança al cor. Quan ho va escoltar l'ocellet deixà caure una llàgrima i segons després, de l'ocell va eixir una flor, de la flor un cabdell de llana, i a la fi va créixer un ésser enfosquit, que va resultar ser la seua àvia, i ella li va dir a la seua néta que no es preocupara perquè va creure en una promesa que li havia fet un bruixot. Aquestes dues es van abraçar i quan va venir de treballar sa mare, en veure-la, va caure marejada com una pedra, però quan es va recuperar li va explicar la promesa amb el bruixot, i que es va reencarnar en un animal, i que tornaria a existir si algú la reconeixia en tres dies.

A la fi van viure molt felices la resta de les seues vides.

I ací acaba aquesta història un poc difícil de contar i no menys de creure, però així és la màgia.

**XÀTIVA, 1707
MARIA VEGA PASTOR
GUANYADORA 4t ESO**

Dúiem ja diverses nits sense dormir. Havíem eixit de les nostres cases feia uns cinc dies i anàvem acampant d'un lloc a un altre, entre els camps primaverals plens d'herbes i flors silvestres, i ja començàvem a notar la calor del pròxim maig, encara que les pluges d'abril no ens van perdonar els primers dies. Havia deixat la meua esposa Constança i les meues dues filles, Elionor i Carmesina, la tarda del 19 d'abril. La pluja queia amb força quan vam eixir de la ciutat.

Encara puc recordar les seues caretetes menudes, els petits ulls blaus, en els quals no es distingien les llàgrimes de la pluja, els cabells daurats recollits en sengles trenes que queien sobre els seus petits muscles i les mans blanques de la seua mare sobre ells, recollint-les en la seua falda, mirant-me amb els grans ulls, seriosos i constants com ella, dels quals només va caure una llàgrima. Jo estava acostumat a aquesta escena, però aquesta vegada era diferent.

Partia per a molts mesos, per anar fins a Flandes, Venècia, Amsterdam, Nàpols, Granada, Castella, a les fires, a la de Medina del Campo, on solia acudir amb gust, per contemplar la bella col·legiata i el bell castell, el de "La Mota". Aquells viatges eren obligats per a un home com jo, que seguia amb el negoci del seu pare: cort i confecció, com solia cridar-lo Constança. Però ara ja no viatjava per a comprar i vendre bells brocats, ni velles teles i brillants sedes, sinó per a lluitar al costat dels meus, per a unir-me als meus companys maulets en aquesta "causa".

La "causa" havia començat quan el nostre rei, Carles II, va morir sense descendència. Tot Aragó i València ens vam unir a l'arxiduc Carles d'Àustria, que demanava el seu ascens al tron. Però els castellans ens van portar un francès que s'oposava a ell, un "borbó", duc d'Anjou deien que era, i a ells es van unir tots els nobles i terratinents.

Felip, el francès, ens havia llevat ja Madrid, i ara avançava cap a les nostres terres. Això era l'única cosa que sabíem quan el dia 19 ens van dir que era el moment de lluitar, que el general Berwick avançava amb les seues tropes francoastralianes i arribava a Almansa. Les cases es van omplir d'angoixa, tristesa, de crits i llàgrimes després del que va arribar, el silenci. Era fàcil sentir-se maulet quan la guerra tenia lloc a Castella, però ara, en veure que anàvem perdent, molts es van venir endarrere, i alguns fins i tot dubtaven de si no estaven en el bàndol equivocacat.

Així, amb la por en el cos, les llàgrimes de les nostres esposes en el pit i el cor oprimat pel pànic, vam eixir de Xàtiva cap a terres de batalla pròximes a Almansa. Ens vam quedar en la rereguarda, des d'on solament escoltàvem el so llunyà de les bales cisellants, tallant l'aire, el fum inundat de pólvora que el vent ens portava i els xiscles i crits que, de tant en tant escoltàvem, provinguts del camp de batalla. Fins que el dia 25 d'abril del 1707 del nostre Senyor, vam escoltar de lluny els galops cansats i trists dels centenars de cavalls que venien de la batalla, molts, sols, sense el seu genet, i altres, amb aquest a la gropa, ple de sang i de ferides, que no li permetien seguir avant.

Havíem perdut, Berwick s'havia alçat a Almansa i mentre per a ell sonaven trompetes i cornetes, crits de viva i glòria, nosaltres tornàvem fins a la nostra Xàtiva. Els qui érem d'allí portàvem alguns dels nostres germans i amics embolicats en negres i difuntes robes, o plens d'embenats. Cavalcàvem ràpids i veloços, malgrat que molt no podien ni sostenir-se, ni perdre les brides dels seus cavalls, ja que havien perdut algun membre del cos o la mà sencera a la batalla. Les tropes avançaven cap a la nostra terra, on, indefenses, estaven les nostres famílies. Vam arribar tan prompte com vam poder però ells van arribar abans que nosaltres. Van envoltar la ciutat i el setge va durar diversos dies, mentre la fam i la desesperació arribaven a nosaltres, en notar que, o lluitàvem o no eixíem.

Jaume, Rodrigo, Diego, Enric, Joan el de la Plana, Guzmán el de Terol, Ricard i jo ens vam reunir a la llum del foc, perquè ja no ens quedaven ciris, per a decidir què anàvem a fer. Lluitaríem. Quan li ho vaig dir a Constança, em va mirar de dalt a baix, amb els seus grans ulls blaus, blaus com la mar d'estiu, freds, seriosos, i estic segur que si hi haguera sigut per ella, haguera pres en les seues grans i dures mans, com ella, l'espasa, i haguera eixit a lluitar, amb la valentia i la destresa del mateix Berwick, i de qualsevol general que s'atrevia a mesurar-se amb ella.

Però no, ella devia quedar-se al costat de les petites, i ella ho sabia. Es va apropar a mi i em va besar el front, per a després, abraçar-me fortament i trencar a plorar, com mai l'havia vista fer-ho. Després es va eixugar les llàgrimes amb les mans i el seu davantal, ple de fils, i va obrir la porta de la casa per a tornar a mirar-me seriosa i ferma, com sempre, però quan vaig passar pel seu costat, abans d'eixir, i Déu sabia si tornaria a veure-la, va abaixar el cap i va agafar la meua mà. Jo la vaig mirar, però ella tenia la mirada perduda en el sòl, perquè no la vegega plorar. Vaig eixir, vaig pujar al meu cavall i em vaig unir a tots, que ja esperaven a l'entrada de la ciutat per a eixir a lluitar.

La batalla va ser dura, més dura del que jo havia pogut imaginar en els meus somnis, que plens de sang i dolor, es convertien en malsons. Jaume tenia el rostre ple de sang, i després d'intentar agafar-se al meu muscle, va caure en els meus braços, em va mirar amb els ulls negres, allargats i profunds i va sospirar per última vegada, mentre jo, encara notava el seu cor sobre el meu, deixant de bategar. L'herba s'havia tenyit de malva i els cavalls corrien sense rumb, perdent-se en la llunyania, en el camp, sense destí, com tots els hòmens que havien caigut als peus dels seus amics i jeien sense vida sobre la terra. Havíem sigut derrotats però tot no va acabar així.

Aquella mateixa vesprada, per decret de Felip V, les tropes van entrar en les nostres cases, les van destrossar, van arrossegar fora a cops les nostres famílies, es van dur les nostres propietats, els nostres records, la nostra llibertat, i ens van deixar sense no-res, per a després, mentre les dones ploraven i xisclaven abraçades als seus esposos, que maleien, com feia Constança, els castellans i tots els que donaven suports al borbó, jo era el que plorava, al costat de les meues filles, en veure que el negoci familiar que des de feia generacions ens ajudava a subsistir, totes aquelles teles, sedes, llanes de l'Erm segovià, brodats de Nàpols, s'esquinçaven i es desfeien en flames, es consumien en mil cendres, com tota la nostra casa i la nostra ciutat. Tot es perdia en el foc, tot desapareixia després del fulgor d'aquell color vermell que s'apoderava de tot el que havíem tingut, de les nostres llars, i com, el 29 de juny d'aquest mateix any, vam ser testimonis de la confiscació dels nostres béns, de l'abolició de qualsevol privilegi del nostre regne, de les nostres institucions i del dret a parlar la nostra llengua. Però ni les flames d'aquell 19 de juny, ni mil decrets de cap rei podran amb la nostra llengua, i estic segur que encara que els anys passen i només puguem parlar-la d'amagat, la nostra llengua mai serà extingida i les nostres generacions seguiran utilitzant-la i lluitant per ella, per la nostra llengua valenciana.

Amb motiu de La Fira de Santa Caterina es va publicar aquest recull de contes com a separata del butlletí d'informació municipal *El Veinat*. Es va acabar d'imprimir el 19 de desembre, vespres de Nadal de l'any 2005 als tallers de la Impremta Vda. de Manuel Vidal, SL de Monóver.

Regidoria de Normalització Lingüística
Ajuntament de Monòver